

Gedragsprotocol

versie 2020

Inleiding

De gedragspecialisten werkgroep zorgt in samenwerking met de directie, interne begeleiding en het team voor de continuering en de borging van het gedragsprotocol. Van overige betrokkenen zoals conciërge, administratief medewerker, overblijfskrachten, stagiaires etc. wordt verwacht dat zij zich op de hoogte stellen van dit gedragsprotocol en dat zij dit naleven.

Dit gedragsprotocol wordt jaarlijks door de school geëvalueerd.

Inhoudsopgave

Uitgangspunten gedragsprotocol.....	4
<i>Katholiek onderwijs</i>	4
<i>Samen leren en samen werken</i>	4
<i>Methodische aanpak van de sociaal emotionele ontwikkeling</i>	4
<i>Behoeftte en aanbod van lesstof</i>	4
<i>Creatief handelen en denken</i>	5
<i>Afspraken en vrijheid</i>	5
Leerlinggedrag.....	6
Oudergedrag.....	7
Leerkrachtgedrag	8
Grensoverschrijdend gedrag	9
<i>Uitgangspunten</i>	9
<i>Stappenplan</i>	10
Leerlingen met een gedragsprobleem of gedragsstoornis	11
<i>Gedragsprobleem</i>	11
<i>Gedragsstoornis</i>	11
<i>DSM-V</i>	11
Pesten.....	12
<i>Pesten en plagen, waar zit het verschil?</i>	13
<i>Kenmerken van de pestkop</i>	13
<i>Kenmerken van de gepeste</i>	14
<i>De invloed van de groep</i>	14
Voorkomen van pestgedrag op Kindcentrum het Palet.....	16
Gedragsregels / Grensoverschrijdend gedrag.....	18
<i>Maatregelen</i>	18
<i>Oeps-blad</i>	18
Bronvermelding.....	20
Bijlagen	21
<i>Bijlage 1: Oeps-blad</i>	21
<i>Bijlage 2: Groepsplan gedrag</i>	22

Uitgangspunten gedragsprotocol

Katholiek onderwijs

Gebruik makend van Trefwoord (godsdiensstige en levensbeschouwelijke methode), katholieke tradities en een hedendaagse visie geven wij als school invulling aan het katholieke onderwijs. In ons onderwijs willen we verhalen van de bijbel opnieuw laten klinken.

Deze mooie verhalen helpen leerlingen op een bepaalde manier naar zichzelf, naar anderen, naar God en naar de wereld te kijken. Wij vinden het van belang om leerlingen in de praktijk van elke dag te wijzen op christelijke normen en waarden en deze zelf ook na te leven. Daarnaast is respect voor elkaars inspiratiebronnen, soms historisch of cultureel bepaald, voor ons een belangrijke waarde. In een veilige en plezierige omgeving kan men zich optimaal ontwikkelen.

Samen leren en samen werken

Onze maatschappij is dynamisch. Dit betekent dat we steeds alert moeten blijven op veranderingen en ons moeten blijven aanpassen aan wat de school en de leerling nodig heeft. Wij zijn een lerende organisatie en gaan met de veranderingen binnen school en in de maatschappij mee. Dit uit zich ook in het professionaliseren van de medewerkers van de school.

Wij proberen een balans te vinden tussen het individueel werken en het samenwerken van de leerlingen. Samenwerken betekent ook samen leren en leren samenleven. Onze methodes zijn er op gericht dat zowel individueel als samen geleerd wordt. Een goede relatie en samenwerking tussen bestuur, directie, team, leerlingen en ouders vormt de basis voor een goed schoolklimaat: een goede school vorm je samen.

Methodische aanpak van de sociaal emotionele ontwikkeling

Op Kindcentrum het Palet hanteren we op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling de Kanjertraining. De Kanjertraining zetten wij als school in om de sfeer in de klas goed te houden (*preventief*) of te verbeteren (*curatief*).

De Kanjertraining streeft de volgende doelen na:

- Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas.
- Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen.
- Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten.
- Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen.
- Leren om verantwoordelijkheid te nemen.
- Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie.

In alle klassen hangen de posters en petten die bij de Kanjertraining horen. Wij houden ons op school aan de vijf Kanjerafspraken:

- We vertrouwen elkaar
- We helpen elkaar
- We werken samen
- We hebben plezier
- We doen mee

Om de Kanjertraining goed te kunnen implementeren, monitoren en stimuleren is er een Kanjercoördinator binnen de school. Daarnaast volgt iedereen de Kanjertraining cursus van drie jaar. Ook nieuwe leerkrachten worden in deze cursus cyclus meegenomen. De update van deze cursus is om het jaar en wordt bijgehouden daarna door de Kanjercoördinator.

Behoeftte en aanbod van lesstof

Leren moet naast een vanzelfsprekende, ook een zinvolle activiteit zijn. Wij zoeken een goede verhouding tussen de aangeboden leerstof en datgene dat de leerling zelf nodig heeft. Wij kijken en

luisteren naar de leerlingen en richten ons op wat zij nodig hebben, niet alleen op cognitief gebied, maar ook op sociaal-emotioneel en creatief gebied. Het streven is om een zo goed mogelijke verhouding te krijgen tussen het aanbieden van leerstof en het zelf laten ervaren en onderzoeken om zo tot kennis en inzicht te komen. Zelfstandig werken en eigenaarschap zijn begrippen die wij daarbij zeer belangrijk vinden. Het bieden van een uitdagende leeromgeving is daarvoor een vereiste.

Creatief handelen en denken

Naast sociale en cognitieve ontwikkeling hechten wij ook veel waarde aan de creatieve ontwikkeling. Iedere leerling moet zich op zijn eigen manier kunnen uiten. Oplossings- en handelingsgericht werken en gevarieerde werkvormen bij taal, rekenen etc. bevorderen deze ontwikkeling. Daarnaast zijn er de pijlers binnen de school opgezet. Kunst & Cultuur, Wetenschap & techniek en Sport & bewegen. Daarin zijn ook de creatieve vakken verwerkt, die veel plezier geven en wordt er gewerkt aan de 21st Century Skills.

Afspraken en vrijheid

De opzet van ons schoolgebouw is overzichtelijk. Voor ouders en leerlingen is de school duidelijk ingericht en de groepsleerkrachten hebben een goed overzicht op de activiteiten van de leerlingen. De school is ingericht in 5 units. Kernkinderopvang, groep 1/2, groep 3/4, groep 5/6 en de groepen 7/8 zitten samen in een unit. Het grote gebouw biedt ruimte aan veel leerlingen.

Waar zoveel leerlingen elkaar dagelijks ontmoeten is het belangrijk dat er duidelijke omgangsregels zijn. Er zijn heldere afspraken met de leerlingen over wat wel en niet mag binnen de school. De leerkrachten proberen daarbij aan te geven op een eenduidige manier van aanspreken op de manier van de Kanjertraining. Hierdoor weet iedereen altijd waar hij aan toe is; leerlingen, leerkrachten en ook ouders.

Deze regels hangen zichtbaar in de gehele school, met regels toegespitst op de ruimte/ omgeving. Wanneer we deze uitgangspunten gebruiken kunnen we de verwachtingen van alle betrokkenen met betrekking tot het gedrag beschrijven. Onder betrokkenen verstaan wij de leerlingen, ouders en de school (directie, leerkrachten, het zorgteam en overige).

In dit gedragsprotocol verwoorden we het wenselijke gedrag van de betrokken partijen. We vinden het als school belangrijk dat leerlingen met plezier naar school komen, daarom werken we aan een pedagogisch klimaat waarin leerlingen zich veilig en vertrouwd voelen. Wanneer leerlingen het klimaat als zodanig ervaren, kunnen ze zich op alle gebieden optimaal ontwikkelen.

Leerlinggedrag

De regels voor de kinderen zijn gebaseerd op de Kanjertraining. Deze methode is geïmplementeerd en wordt gehanteerd in de praktijk. Bij de ontwikkeling van deze methode is samen met ouders bekeken welke onderwerpen zij belangrijk vinden voor het sociaal functioneren van hun kind. De thema's zijn inhoudelijk uitgewerkt en verweven met de training.

Met de Kanjertraining willen wij de volgende doelen bereiken:

- Jezelf voorstellen/jezelf presenteren.
- Iets aardigs zeggen en met een compliment weten om te gaan.
- Met gevoelens van jezelf en met de gevoelens van de ander weten om te gaan.
- Ja en nee kunnen zeggen. JA als je iets prettig vindt en NEE als je iets vervelend vindt.
- Je mening vertellen (maar niet altijd!)
- Een ander durven vertrouwen en te vertrouwen zijn.
 - Samenwerken.
- Vriendschappen. Wat zijn goede vrienden, hoe onderhoud je een vriendschap, hoe raak je vrienden kwijt.
- De kunst van vragen stellen/belangstelling tonen. Probeer een ander te begrijpen.
- Kritiek durven en kunnen geven.
 - Kritiek weten te ontvangen en je voordeel ermee doen.
- De kunst van antwoord geven/vertellen. Laat je begrijpen door een ander.
- Zelfvertrouwen, zelfrespect, trots zijn.
- Leren stoppen met treiteren.
- Uit slachtofferrollen stappen en het heft in eigen handen nemen

In de volgende 5 basisregels gaat het om de omgang met elkaar

1. We vertrouwen elkaar
2. We helpen elkaar
3. We werken samen
4. We hebben plezier
5. We doen mee

Oudergedrag

Het gedrag van de ouders is van groot belang bij het creëren van een gewenst pedagogisch klimaat en de veiligheid binnen, maar ook buiten de school. De ouders zijn, net als de leerkracht, een voorbeeld bij de uitvoering van de regels.

Om de regels voor de school te kunnen waarborgen, wordt er ook van de ouders een bijdrage gevraagd, namelijk:

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens aan, zodat de ander rekening met je kan houden.
- Houden ouders zich aan de gemaakte afspraken over het deelnemen aan een groepsapp.

Kanjertaal bij ouders.

De kanjertraining kan ook toegespitst worden op de communicatie van ouders naar leerlingen. Dit zien we terug in:

- Maak dagelijks echt contact met je kind.
- Laat merken dat je kind waardevol is. Geef geregeld oprechte complimenten of zeg waardevolle woorden.
- Blijf altijd rustig en respectvol in taalgebruik en houding.
- Reageer duidelijk op ongewenst gedrag; de benzinepomp en de motor. Oogcontact, een gebaar, hand op schouder; corrigeer van dichtbij.
- Herinner aan het verlangen dat een kind goed wil doen. Verwacht het goede. Reageer als ouder uit die verwachting.
- Gebruik de 'ik boodschap'. "Ik zie, ik hoor, ik voel...daar heb ik last van, wil je daar mee stoppen?"
- Neem duidelijk de regie en durf krachtig te zeggen "kijk me aan, ga zitten". Durf leiderschapstaal te gebruiken (directief taalgebruik).
- "Ik kom zo bij je terug. Er is iets met je aan de hand".
- "Ik schrik van jouw gedrag. Zo ben jij helemaal niet. Dit gedrag kan niet. Is dit echt wat je wilt? Ik geloof het gewoon niet".
- Indien blijvend gedrag: Je past een geschikte sanctie toe. "Is dit echt wat je wilt?"
- Betrek het gezin bij de gewenste gedragsverandering van een kind.
- "Jij bent de moeite waard, maar dit gedrag kan niet!"

De Kanjerouder begrijpt dat bijna alle leerkrachten in positieve zin met hen willen samenwerken als het gaat over het welbevinden van hun kind. De Kanjerouder durft met school in gesprek te gaan.

Leerkrachtgedrag

Het gedrag van de leerkracht is van groot belang bij het creëren van een gewenst pedagogisch klimaat. De leerkracht is altijd zelf rolmodel bij de uitvoering van de regels. Om deze regels te kunnen waarborgen, wordt er een aantal competenties van de leerkracht gevraagd, namelijk:

Ik, de leerkracht, zorg ervoor dat ik:

- Leerlingen laat merken dat ik hun gedrag en inbreng waardeer.
- Een positieve benadering laat zien: leerkracht geeft complimenten, laat leerlingen complimenten geven aan elkaar en ik pas beloningssystemen toe.
- In ga op situaties/belevenissen die leerlingen zelf aandragen tijdens kindgesprekken.
- Vooral de zaken benoem die leerlingen goed doen.
- Voorzichtig en alert ben op het geven van blijken van waardering door lichamelijke aanraking.
- Leerlingen laat merken dat ik in de gaten houd of het goed met hen gaat.
- Oogcontact heb met de leerlingen.
- Alle leerlingen begroet voor aanvang van de les.
- Leerlingen observeer.
- Naast leerlingen ga zitten op hetzelfde niveau (oogcontact).
- Probleemgedrag in eerste instantie met de leerling apart bespreek en niet in het bijzijn van de andere leerlingen.
- Leerlingen laat merken dat ik hun gevoelens erken en respecteer en laat dat zichtbaar merken.
- Leerlingen aanspreek op negatief gedrag, door het gedrag te benoemen en de gevolgen van dit gedrag te beschrijven volgens de aanpak van de Kanjertraining.
- Authentiek ben.
- De omgangsregels bespreek.
- Interactieproblemen direct met leerlingen samen oplos.
- Vroegtijdig signaleer wanneer er bijzonderheden zijn op te merken in de ontwikkeling van de leerling.
- Contacten onderhoud met de ouders van (zorg)leerlingen.
- Acties vastleg in het leerling-dossier in Parnassys.
- Tijdig terugkoppel naar collega's.
- Vertrouwen heb in de leerlingen.

Ik leer leerlingen:

- Kritisch te kijken naar eigen opvattingen en gedrag.
- Verantwoordelijkheid te nemen voor eigen handelen en gedrag.
- Elkaar te helpen en vertrouwen.
- Samen te spelen en te delen.
- Rekening te houden met elkaar.
- Oog te hebben voor jongere leerlingen.
- Manieren om conflicten en problemen op te lossen door de technieken uit de Kanjertraining te oefenen en toe te passen.
- Van proberen kun je leren en fouten maken mag.
- Zowel zelfstandig werken als samenwerken.
- Een ander te helpen en zelf om hulp te vragen, indien nodig.

Grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam. Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, en is situationeel/ contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren. Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Uitgangspunten

- Het gedrag van de leerling wordt afgewezen, niet de leerling als persoon.
- Er wordt duidelijk gemaakt waarom de straf er is.
- Goed gedrag wordt beloond en ongewenst gedrag wordt bestraft.
- Een beloning moet leuk zijn om te ontvangen en straf is niet leuk.
- Belonen en straffen zijn pedagogische maatregelen, zij moeten zin hebben.
- De beloning/straf moet in verhouding staan tot het gedrag.
- De straf moet voor het leerling haalbaar/maakbaar zijn.
- Er moet een opbouw zitten in beloning/straf.

Maatregelen binnen de groep kunnen zijn:

- Negeren van het gedrag.
- Aangeven wat het gewenste gedrag is volgens de aanpak van de Kanjertraining.
- Waarschuwen.
- In gesprek gaan met de leerling.
- Afzonderen in de klas of op het plein.

Maatregelen buiten de groep kunnen zijn:

- Contact opnemen met de ouders / verzorgers van de leerling. In een gesprek kunnen zowel mededelingen gedaan worden als advies gegeven worden.
- Inschakelen van derden (bijv. collega's uit hetzelfde leerjaar, interne begeleiders, directie).
- Advies inwinnen bij de interne begeleiding en SMW (schoolmaatschappelijk werk).

Voorvallen, acties, afspraken en verslagen worden opgenomen in ParnasSys.

Dit is het digitale systeem waarin wij de leerlingen gedurende de gehele schoolloopbaan volgen.

Er zal altijd, indien mogelijk, volgens onderstaand stappenplan gehandeld worden door de leerkrachten, directie en andere medewerkers.

Stappenplan

Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

1. De leerkracht benoemt het grensoverschrijdende gedrag:
"Ik zie dat...", "Ik hoor dat..."

En wat het met hem/haar/de klas doet (gevoel):
"Ik merk dat het ...", "Ik heb last van...", "Ik vind het storend dat..."

2. De leerkracht vraagt naar de bedoeling van dit gedrag:
"Is het je bedoeling om...?" of "Wil je echt...?"

Nee -> "Fijn dat dacht ik al, stop er dan maar mee"
"Hoe ga je het de volgende keer anders doen?"
"Wat spreken we af?"

Ja -> "Meen je dat?"
"Blijf je hiermee doorgaan?"
VERBAZING TONEN

Bij **Ja**:

3. De leerkracht stapt over naar leiderstaal:
 - "Kijk me aan", ik wil dat je nu...", "Stoppen nu", "Hier geven...(materiaal)"
 - "Je hebt nu de keus..."

Je luistert naar mij

Consequentie

Bijvoorbeeld:

- Dicht bij de leerkracht laten zitten
- "Ik spreek je straks.. (na schooltijd/pauze)"
- Afkoelplek
- Uit de klas (eventueel hulp van collega/directie)
- Ouders bellen

4. In beide keuzes zal de leerkracht buiten lestijd een gesprek voeren met het kind.

De leerkracht vraagt nogmaals naar de **BEDOELING**:

- "Was het jouw bedoeling om...?"
- "Ben je van plan om hiermee door te gaan?"

Onmacht

- Nee**, ik wil stoppen:
- Afspraken/plan maken
 - Eventueel goedmaken/herstellen
 - Ouders worden geïnformeerd

Onwil

- Ja**, ik wil doorgaan:
- Ouders worden gebeld voor een gesprek op school
 - Kind uit de klas

Gesprek met ouders:
Keuren ouders het gedrag goed?

Nee

- Hulp aanbieden
Passende plek indien nodig
Samen plan van aanpak maken
2 klassen hoger/lager
Kind dichtbij leerkracht

Nee, maar

- Smileyposter
'Er is geen excuus voor wangedrag'
'Wilt u dat uw kind...?'

Ja

- Grenzen school aangeven (Smileyposter)
Kind voorlopig uit de klas, bedenk tijd ouders
Is dit de juiste school voor u?
Schorsen
Gedrag verandert niet? Vervangende school

Leerlingen met een gedragsprobleem of gedragsstoornis

In dit hoofdstuk wordt het verschil tussen een gedragsprobleem en een gedragsstoornis kort omschreven. Wij zien, onder andere door de komst van Passend Onderwijs, steeds meer leerlingen op de basisschool met zowel gedragsproblemen als gedragsstoornissen.

Gedragsprobleem

Een gedragsprobleem is niet iets wat je hebt meegekregen toen je geboren werd, maar deze is ontwikkeld. Het staat meer buiten de leerling, het is geen eigenschap. Een gedragsprobleem is situationeel bepaald. Het zijn problemen die ontstaan zijn in de omgeving van de leerling (ecologisch model). Door die problemen verloopt de ontwikkeling nu minder goed. Het gedragsprobleem wordt gezien als een gevolg van iets.

Gedragsstoornis

Er is sprake van een stoornis als het probleem niet te verhelpen is en de persoon ermee moet leren omgaan. De oorzaak zit in de genen of in de neurologie. Het probleem zit in de aanleg of rijping van het zenuwstelsel of in de bouw van de hersenen. Dit heeft invloed op de ontwikkelingsfuncties. Wanneer een leerling een stoornis heeft, reageert het anders op nieuwe prikkels dan leerlingen zonder stoornis. Deze leerlingen kunnen niet goed tegen verandering en hebben moeite om zich in te leven in anderen en sociale situaties te begrijpen.

DSM-V

Om van een stoornis te kunnen spreken moet het probleem aan bepaalde criteria voldoen, zoals staat omschreven in de DSM-V van de American Psychiatric Association. Dit is een wereldwijd gebruikte standaard bij het vaststellen van stoornissen. Een basisschool heeft een signalerende functie. Diagnoses kunnen alleen gesteld worden door bijvoorbeeld een arts of psychiater. Ook kan er nog onderscheid gemaakt worden tussen stoornissen, namelijk externaliserende problemen (naar buiten gericht, bijv. agressie) en internaliserende problemen (naar binnen gericht, bijv. angsten). Een stoornis is dus niet te verhelpen. Men kan wel d.m.v. een gerichte aanpak de stoornis enigszins ontstoren.

Pesten

Binnen een school doen zich buitengewoon veel situaties voor waarin leerlingen zich heel kwetsbaar opstellen: binnen de groep of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties die kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag. Er wordt een slachtoffer gezocht en gevonden.

Er worden nog wat meelopers geronseld en de basis voor een langdurige peestsituatie, met alle negatieve gevolgen van dien, is gelegd.

Onderzoek heeft uitgewezen dat in elke klas wel een leerling zit, die een aantal keren per week wordt gepest. Bovendien duurt pesten vaak een schooljaar of nog langer. Pestgedrag is dus een niet te ontkennen fenomeen. Een fenomeen dat voorkomt in de klas, op het schoolplein, in de buurt, bij de sportvereniging, maar ook via internet of via de app. Daar waar wij het hebben over pestgedrag moet ook aan digitaal pesten gedacht worden.

Met behulp van dit anti- pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een peestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag preventief voorkomen. Dit door pestgedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij horende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar te maken.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd en zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. Deze regels zijn in de groepen duidelijk zichtbaar opgehangen en met de leerlingen besproken. Bij de aanpak van gesignaleerd pestgedrag worden ook de ouders intensief betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school en omdat oorzaken van pestgedrag zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school liggen.

Dit anti- pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

- De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen.
- Het pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:
 - Het voorkomen van pestgedrag.
 - Het tijdig signaleren van pestgedrag.
 - Het remediëren van pestgedrag.
 - De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en te remediëren.

Met dit anti- pestprotocol hopen wij als leerkrachten van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

Achtergrondinformatie

Wat verstaan wij onder pesten?

Het verschijnsel pesten is een zondebokfenomeen, wat inhoudt, dat leden van een groep om een bepaalde reden een soortgenoot mishandelen. Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een peestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Pesten en plagen, waar zit het verschil?

PLAGEN

Is onschuldig en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.

Is van korte duur of gebeurt slechts tijdelijk.

Speelt zich af tussen 'gelijken'.

Is meestal te verdragen of zelfs leuk, maar kan ook kwetsend of agressief zijn.

Meestal één tegen één.

Wie wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.

GEVOLGEN

'Schaafwond' of korte draaglijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren ('Plagen is kusjes vragen').

De vroegere relaties worden vlug weer hersteld.

De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.

Men blijft opgenomen in de groep.

De groep lijdt er niet echt onder.

PESTEN

Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.

Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).

Ongelijke strijd. De onmachtgevoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pestkop.

De pestkop heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.

Meestal een groep (pestkop en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.

Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pestkoppen zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden).

GEVOLGEN

Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.

Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen.

Het herstel verloopt heel moeizaam.

Isolement en grote eenzaamheid bij de gekwetste leerling. Aan de basisbehoefte om 'bij de groep te horen' wordt niet voldaan.

De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

Kenmerken van de pestkop

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Pestkop' kunnen opplakken op basis van één of meer van de volgende kenmerken en leerlingen onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij leerlingen die pesten, vaak één of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal.
- Imiteert graag agressief gedrag.
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld.

- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Is vrij impulsief.
- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Heeft moeite met regels, grenzen en eigen of door anderen opgelegde regels.
- Schat situaties verkeerd in.
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.
- Heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.).
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

Kenmerken van de gepeste

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Gepeste' kunnen opplakken op basis van één of meer van de volgende kenmerken en leerlingen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij leerlingen die gepest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gedienschtig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf.
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere leerlingen.
- Voelt niet goed aan welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: begint te huilen of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

Signalen die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van leerlingen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen pestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen. Pesten is niet altijd direct waarneembaar. Ook vanuit thuis kunnen signalen komen die er op wijzen dat een leerling wordt gepest.

De invloed van de groep

Pesten is een groepsgebeuren. Het is erg belangrijk om de invloed van de groep te zien om pesten te bestrijden. Niet alleen de school, de pester en de gepeste leerling, maar ook de omstanders moeten betrokken worden bij het tegengaan van pesten. De meeste leerlingen willen door hun

leeftijdgenoten geaccepteerd worden. Deel uitmaken van een groep is prettig. Je hoort erbij en je voelt je sterk.

Wanneer iemand uit de groep een ander leerling pest, doet de rest van de groep hier vaak weinig of niets tegen. Ze zijn bang voor de reacties van hun 'vrienden' wanneer zij iets zeggen over het pesten. Wanneer ze het opnemen voor het slachtoffer zijn ze bang om zelf ook het doelwit te worden van pesterijen. De leerlingen uit de groep pesten in zulke gevallen mee of doen of ze het niet zien. Door niets tegen de pestkop te zeggen, maken ze hiermee onbewust duidelijk dat ze het gedrag toestaan. Vooral oudere leerlingen van boven de negen jaar zijn bang voor wat men over ze zal denken als ze er iets van zeggen. Alle leerlingen moeten het gevoel hebben dat zij actie moeten ondernemen tegen het pesten. Leerlingen die getuige zijn van pesten hebben de verantwoordelijkheid om te reageren. Sommige leerlingen willen niet betrokken worden bij het pesten, sommigen spannen samen met de pester en hebben een hekel aan het slachtoffer en anderen vinden het erg wat er gebeurt, maar zijn bang om iets tegen het pesten te doen. Weer anderen zijn blij dat zij het niet zijn en denken alleen aan hun eigen hachje.

Voorkomen van pestgedrag op Kindcentrum het Palet

Ter voorkoming van pestgedrag staat een veilig pedagogisch klimaat voor de leerlingen voorop. Dit wordt onder meer bepaald door de wijze waarop de volwassenen in de school met hen en met elkaar omgaan. Wij streven er dan ook naar dat alle leerlingen zich aanvaard voelen en op een respectvolle manier benaderd worden door hun leerkrachten, eventuele stagiaires en de directie. Daarnaast wordt bij ons op school gebruikt gemaakt van de volgende specifieke werkwijze om een veilig klimaat te bevorderen:

Sociaal-emotionele vorming

Schoolbreed is de Kanjertraining ingevoerd. Alle leerkrachten zijn of worden getraind, waardoor ze bevoegd zijn de Kanjertraining te geven. Binnen de school is er ook een leerkracht opgeleid als Kanjercoördinator. Ook wordt er gebruik gemaakt van de 99 spellen van de Kanjertraining tijdens spel of gymles. Er wordt (wanneer nodig) in de groep tijdens een gesprek ook gericht aandacht besteed aan het fenomeen pesten. In de eerste vier tot vijf weken van het nieuwe schooljaar staat groepsvorming centraal. Na de kerstvakantie ook de eerste twee weken. Hiermee wordt een goed fundament binnen groepsvorming gelegd. Ook worden in deze weken kennismakingsgesprekken gevoerd om de samenwerking met ouders goed van start te laten gaan. Vanaf groep 5 zijn de kinderen bij dit gesprek aanwezig.

Naast de Kanjertraining wordt er in de groepen 1 t/m 8 gewerkt met de methode "Trefwoord"; een kalendermethode voor de godsdienstige en levensbeschouwelijke vorming. In alle groepen wordt hiermee in het tweede en derde kwartaal van het schooljaar gewerkt.

Sociaal- emotioneel volgsysteem

In de kleutergroepen wordt gewerkt met 'Kijk'. Daarnaast kan gebruikt gemaakt worden van de aanbeveling vanuit KanVas.

In de groepen 3 t/m 8 wordt gewerkt met het volgsysteem vanuit de Kanjertraining, KanVas. Dit is een sociaal-emotioneel meetinstrument. Vanaf groep 6 wordt KanVas ook door de leerlingen ingevuld. Beide meetinstrumenten worden tweemaal per jaar ingevuld door de leerkrachten en leerlingen vanaf groep 6.

Na het invullen van 'Kijk' en KanVas wordt er door de leerkracht een plan van aanpak gemaakt. Dit plan wordt gemonitord door de gedragspecialisten.

Sociaal gedrag van leerlingen wordt zoveel mogelijk positief beloond

Door regelmatig op een positieve manier aandacht te schenken aan sociaal gedrag van leerlingen (bijvoorbeeld door het geven van een compliment en het bevorderen van wederzijds respect en waardering van leerlingen) wordt aan twee verschillende dingen gewerkt:

1. Het gedrag van betreffende leerling wordt beloond en daardoor versterkt.
2. Het sociale gedrag wordt als positief voorbeeld gesteld voor andere leerlingen.

Er wordt schoolbreed gebruik gemaakt van een gedragsprotocol

Dit gedragsprotocol is in elke klas aanwezig. De leerkrachten handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen.

Er wordt schoolbreed gebruik gemaakt van een omgangscontract

In elke groep stelt de leerkracht in overleg met de leerlingen aan het begin van het jaar een aantal regels op met betrekking tot omgaan met elkaar. Samen met de leerkracht bedenken de leerlingen een aantal afspraken over hoe zij wel/niet met elkaar om willen gaan. Het aantal regels is beperkt en de schoolregels dienen als uitgangspunt. De regels worden positief gesteld. Bijvoorbeeld: 'Wij noemen elkaar bij de voornaam' (i.p.v. scheldnamen te gebruiken).

De regels en de consequenties worden door de leerkracht op een omgangscontract gezet. Dit omgangscontract wordt vervolgens door de leerkracht en de leerlingen ondertekend en duidelijk zichtbaar opgehangen in de klas.

Gedurende de pauzes wordt toezicht gehouden op het schoolplein

Pesten komt veel voor op plekken buiten het klaslokaal. Derhalve houden de leerkrachten op strategische punten, gedurende alle pauzes, toezicht op alle leerlingen op het schoolplein. Door de aanwezigheid van volwassenen voelen leerlingen zich veilig. Pesten zal niet snel onder toezicht van volwassenen plaatsvinden. Het is hierbij wel belangrijk dat diegene die pleinwacht heeft goed oplet en alert is op signalen van pesten.

Handelen

In situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd wordt het zogenaamde vijf sporenbeleid (pester, gepeste, de volgelingen, ouders en leerkrachten) in het volgende stappenplan gehanteerd:

1. De peestsituatie wordt in kringgesprekken binnen de betreffende leerlinggroep(en) besproken.
2. De leerkracht maakt een schriftelijk verslag van de peestsituatie. Dit verslag wordt bewaard in Parnassys.
3. Er volgt een gesprek met de gepeste, de pester, en de volgelingen (buiten de leerlinggroep) door de leerkracht. De ouders van de pester en gepeste worden op de hoogte gesteld, evenals IB/directie indien nodig. Zo nodig voert IB/directie de gesprekken met de betrokken leerlingen en zo nodig samen met de leerkracht, ouders en leerlingen.
4. Indien er weer pestgedrag bij dezelfde leerling(en) wordt geconstateerd, worden de genoemde drie stappen weer doorlopen en dezelfde maatregelen genomen. Er wordt nu echter overgegaan tot stap 5 tot en met 8.
5. De ouders van de gepeste en de ouders van de pester worden wederom op de hoogte gesteld van de peestsituatie door de leerkracht.
6. De leerkracht(en) en zo nodig de IB/directie van de betrokken leerling(en) bespreekt(bespreken) de peestsituatie met de betrokken ouders en zo nodig de leerlingen.
7. De betrokken ouders krijgen achtergrondinformatie over pestgedrag en handreikingen met betrekking tot de aanpak van het pestgedrag.
8. Er wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld en er worden afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerlingen gemaakt. Deze afspraak wordt schriftelijk vastgelegd en opgeborgen in Parnassys.

Gedragsregels / Grensoverschrijdend gedrag

De gedragsregels staan beschreven bij leerlinggedrag, leerkrachtgedrag en oudergedrag.

Maatregelen

Indien de genoemde gedragsregels niet worden opgevolgd, worden de volgende maatregelen genomen.

Kindgesprek

Wanneer een kind grensoverschrijdend gedrag vertoont, worden de stappen gezet volgens het stappenplan grensoverschrijdend gedrag. Een kindgesprek is hierbij van belang. Dit gesprek zal tussen kind en leerkracht zijn. Wanneer het niet tot gedragsverandering leidt, zullen ouders en de gedragspecialist erbij betrokken worden.

Oeps-blad

Het oeps-blad wordt ingezet wanneer het geen onmacht/ onwil is van het kind, maar een bewuste keuze om grensoverschrijdend gedrag te vertonen. Het oeps-blad wordt dan gegeven en wordt de ingang van het gesprek met de ouders waar het kind bij is, de leerkracht en de gedragspecialist. Indien het meerdere malen gebeurt, zal directie en IB hierbij betrokken worden.

Wanneer de leerling meerdere oeps-bladen heeft moeten invullen, kan de school overgaan op een time-out of direct naar het protocol schorsing en verwijdering.

Time-out

Een ernstig incident leidt tot een time-out met onmiddellijke ingang. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- In geval van een time-out wordt de leerling voor de rest van de dag de toegang tot de school ontzegd. De time-out is geen officieel instrument, maar kan bruikbaar zijn bij onveilige situaties of bij het herstellen van de rust binnen de school. Het is een ordemaatregel in het belang van de school. De time-out maatregel kan alleen worden toegepast na goedkeuring door de directie van de school.
- Tenzij redelijke gronden zich daartegen verzetten worden de ouders/verzorgers onmiddellijk van het incident en de time-out gemotiveerd op de hoogte gebracht. Het besluit tot het ontzeggen van de toegang, wordt de ouders schriftelijk meegedeeld. (zie voetnoot 1 ¹)
- Van het incident en de time-out wordt verslag gedaan in het dossier van de leerling.
- De time-out maatregel wordt na toepassing (schriftelijk) gemeld aan het bevoegd gezag.
- De time-out maatregel kan eenmaal worden verlengd met 1 dag. Bij verlenging van de time-out spreken we over schorsing en wordt de inspectie vanaf de 2e dag geïnformeerd. De ouders/verzorgers worden op school uitgenodigd voor een gesprek. Hierbij is de groepsleerkracht en een lid van de directie van de school aanwezig.
- Van het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders voor gezien getekend en in het leerlingendossier opgeslagen. (zie voetnoot 2²)
- Daarna kan de leerling zo nodig langer worden geschorst. Deze schorsing, inclusief de time-out, bedraagt maximaal 1 week.
- Van de het incident en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders voor gezien getekend en in het leerlingendossier opgeslagen.
- Het bevoegd gezag van de school wordt voorafgaand aan de schorsing in kennis gesteld van deze maatregel en om goedkeuring gevraagd.

¹ Als veiligheid voorop staat, en dat zal regelmatig het geval zijn, moet de time-out niet afhankelijk gesteld worden van het contact met ouders. De vraag blijft dan staan

² De time-out is geen officieel instrument, maar kan niettemin bruikbaar zijn bij onveilige situaties of bij het herstellen van de rust binnen de school: het is principieel geen strafmaatregel maar een ordemaatregel in het belang van de school; daarom geen aantekening van de time-out maar van het incident in het dossier van de leerling

Protocol schorsing en verwijdering

Als de school vaststelt dat een leerling niet langer met succes het onderwijs op onze school (zoals verwoord in het schoolplan) kan volgen (door oorzaken in of buiten de leerling gelegen) of als er sprake is van ernstige verstoringen op het gebied van veiligheid of orde kan de directeur besluiten deze leerling te schorsen dan wel van de school te verwijderen. Voorafgaande aan het traject van schorsing en of verwijdering kan er een time out worden ingezet. Ook het gedrag van ouders of de relatie tussen de school en ouders kan reden zijn om tot verwijdering over te gaan. Bij bedreiging, belediging, schelden/schreeuwen (wanneer dit een bedreiging of belediging betreft) kan er tevens aangifte gedaan worden bij de politie. De beslissing tot verwijdering wordt, nadat de groepsleerkracht (eventueel een ander personeelslid) en de ouders over het voornemen tot verwijdering zijn gehoord, schriftelijk en met redenen omkleed door de directeur medegedeeld. Daarbij is het voor betrokken ouder(s)/verzorger(s) mogelijk om, binnen 6 weken na dagtekening, schriftelijk bij het bevoegd gezag een verzoek om herziening van dit besluit te vragen. Vervolgens beslist het bevoegd gezag binnen 4 weken, maar zal wel de ouders eerst horen. Het volledige protocol schorsen en verwijderen van leerlingen is te vinden op https://www.avv.nl/sites/default/files/helpdesk/protocol_schorsing_en_verwijdering_van_leerlingen%20sept%202016.pdf

Bronvermelding

Algemene Vereniging Schoolleiders; protocol schorsing en verwijdering. Opgehaald van:
https://www.avsn.nl/sites/default/files/helpdesk/protocol_schorsing_en_verwijdering_van_leerlingen%20sept%202016.pdf

Deboute, G. (1995). Pesten, gedaan ermee! Hoe omgaan met pesterijen? Tips voor ouders, leerkrachten en begeleiding. Brussel: BJD - Jeugd en Vrede.

Groot, C. d. (2004). Pestprotocol - Een voorbeeld. Drachten: Eduforce.

Horeweg, A. (2014). Gedragsproblemen in de klas-Een praktisch handboek. Houten: LannooCampus.

Kanvas. (2019, mei) Algemene informatie. Opgehaald van kanjertraining:
file:///H:/Downloads/1_Algemene%20Handleiding__mei_2019_.pdf

Kanvas. (2019, mei) Sociale veiligheidplan. Opgehaald van kanjertraining:
<file:///H:/Downloads/Sociale%20Veiligheid%20Protocol%20mei%202019.pdf>

Overveld, Kees van. (2016, maart) Groepsplan gedrag.

Bijlagen

Bijlage 1: Oeps-blad

(in te vullen door leerling)

Naam: _____ Groep: _____ Datum: _____

01. Wat is er gebeurd?

02. Welke pet had jij op?

03. Wat dacht je daarbij toen het gebeurde?

04. Wat voelde je toen het gebeurde?

05. Hoe had je het opgelost als je een witte pet op had gehad?

06. Hoe ga jij nu verder?

Datum: _____

Handtekening ouder(s)/verzorger(s)³:

Handtekening leerkracht/IB-er/directie:

_____ ³ Binnen een week na dato retour aan leerkracht

Bijlage 2: Groepsplan gedrag

Groepsplan

Overzicht op groepsniveau

Periode: november - maart

Algemeen:

Groep:

Leerkracht:

Datum:

Groepsafspraken zorgniveau 1

Doelen waar ik me met deze groep op wil richten, zijn:

- 1.
- 2.

Dit betekent voor ons aanbod en handelen heel concreet dat:

- 1.
- 2.

Aan welke lessen, activiteiten denk je? (Kijk naar de lessen van de kanjertraining)

Clusterafspraken zorgniveau 2 (kijk naar kanjertrainingslessen)

1. Afhankelijkheid	2. Angst	3. Onrustig/verstoring	4. Faalangst	5. Concentratie
6. Motivatie	7. Zelfvertrouwen	8. Ongelukkig/somber	9. Slecht aanspreekbaar op gedrag	10. Agressie
11. Pesten	12. Worden gepest			

Kies 2 of 3 clusters uit en vul het plan van aanpak in:

Doelen waar ik me met deze groep op wil richten, zijn:

Dit betekent voor ons aanbod en handelen heel concreet dat:

Aan welke lessen, activiteiten denk je? (Kijk naar de lessen van de kanjertraining)

Individuele zorgbehoeften zorgniveau 3

Naam leerling	Doel/ aandachtspunt (zie zorgniveau 2)	Wijze van ondersteuning	Opmerkingen

Evaluatie:

Op groepsniveau:

Op clusterniveau:

Op individuele niveau: